

KINDERRECHTENCOALITIE
VLAANDEREN

DECEMBER 2021

STANDPUNT

VERGEET ONS NIET

IMPACT VAN CORONA OP KINDERRECHTEN IN 2021

KINDERRECHTENCOALITIE VLAANDEREN

INHOUD

03

AANBEVELINGEN

- 03 Aanbevelingen voor kinderrechten-*proof* crisisbeheer
- 04 Aanbevelingen voor het postcoronatijdperk

05

SITUERING

06

DE IMPACT VAN CORONA OP KINDERRECHTEN IN 2021

- 06 Recht op participatie en informatie
- 07 Recht op fysieke en mentale gezondheid
- 08 Recht op bescherming tegen geweld
- 09 Recht op familie
- 10 Recht op onderwijs
- 12 Recht op vrije tijd
- 13 Recht op bescherming tegen discriminatie
- 13 Recht op leeftijdsensitieve aanpak bij contact met politie en justitie
- 14 Recht op een toereikende levensstandaard

15

CONCLUSIE

16

EINDNOTEN

Dit is een update van het standpunt dat de Kinderrechtencoalitie in 2020 schreef over de impact van corona op kinderrechten. Op het moment dat dit standpunt werd gefinaliseerd, brak de vierde coronagolf uit. De Kinderrechtencoalitie blijft de ontwikkelingen in het coronabeleid en de impact ervan op kinderrechten dan ook nauw opvolgen. In een volgende analyse, die we in 2022 maken, zullen we ook ingaan op de maatregelen die in december 2021 werden ingevoerd en een impact hadden op kinderrechten.

Dit standpunt kwam tot stand met de actieve medewerking van Awel, Bednet, Child Focus, Gezinsbond, GRIP, Home-Start, Kind & Samenleving, SOS Kinderdorpen, Sportpret, tZitemzo, Uit De Marge, UNICEF, VDS en Vlaams Welzijnsverbond, een aantal van onze lidorganisaties. De inhoud ervan is gebaseerd op een schriftelijke bevraging van én gesprekken met lidorganisaties, evenals reeds verschenen literatuur over het onderwerp. De quotes van kinderen en jongeren werden aangeleverd door lidorganisaties.

AANBEVELINGEN

Aanbevelingen voor kinderrechten-proof crisisbeheer

- **Betrek** kinderen en jongeren vanaf het begin van de crisisaanpak in de beslissingen en maatregelen die worden genomen en die hen aanbelangen.
- Ga bij het nemen van maatregelen steeds na **welke impact** deze zullen hebben op kinderrechten, en besteed daarbij bijzondere aandacht aan kinderen en jongeren in **kwetsbare** situaties en/of met specifieke noden.
- Werk duidelijke **plannen** uit voor het beheer van toekomstige crisissen, telkens **op maat van specifieke groepen** in de samenleving, waaronder kinderen en jongeren. Voer een kindnorm in die rekening houdt met wat kinderen en jongeren minimaal nodig hebben of maximaal aankunnen en stem daarbij maatregelen dus af op de **ontwikkelingsnoden** van kinderen en jongeren. Jonge kinderen hebben bijvoorbeeld veel nood aan fysieke contacten en stimulans met en van vertrouwenspersonen, terwijl tieners meer nood hebben aan sociaal contact met leeftijdsgenoten.
- Breng in rekening dat de **gevolgen** van een crisisperiode **ook na die crisis nog voelbaar** zullen zijn. Bouw extra ondersteuning voor kinderen en jongeren die tijdens een crisis werd ingevoerd niet onmiddellijk af bij het einde van die crisis.
- Verzekert dat niet enkel het belang van fysieke gezondheid, maar ook van **mentaal welzijn** voldoende in rekening wordt gebracht bij het uitwerken van maatregelen tijdens een crisis.
- Zorg ervoor dat gezinnen in crisis te alle tijden, ook in lockdownsituaties, terecht kunnen bij **hulpverlening**, en gezinnen die zich in noodsituaties bevinden ook op dergelijke momenten een gepast antwoord krijgen. Bijvoorbeeld door kinderopvang

te waarborgen in gezinnen die er alleen voor staan.

- Maak bij het nemen van maatregelen die een impact hebben op kinderen en jongeren met een handicap of in de jeugdzorg geen onderscheid louter op basis van de **plaats waar zij verblijven** (thuis, in een pleeggezin, of in een voorziening of in een combinatie).
- Waarborg het recht op **vrije tijd**, in het bijzonder voor kinderen in kwetsbare situaties. Vermijd de invoering van allerlei drempelverhogende maatregelen (digitale inschrijvingen en communicatie, locatiewijzigingen...).

Aanbevelingen voor het postcoronatijdperk

- Volg de **langetermijneffecten** van de coronacrisis op kinderen en jongeren goed op door **onderzoek** en dataverzameling inzake mentaal welzijn, onderwijs, kinderarmoede,... Stem het beleid hier op af.
- Bouw **good practices** die tijdens het coronatijdperk werden opgezet niet af, maar bekijk of deze kunnen worden verdergezet en/of uitgebreid en trek hier de nodige middelen voor uit.
- Investeer in een **onderwijssysteem** dat sociale **gelijkheid** bevordert en ontplooiingskansen biedt voor *alle* kinderen en jongeren, en dit maximaal binnen de school(m)uren.
- Zet in op **inclusief onderwijs**. Het persoonlijke-assistentiebudget (PAB) is een belangrijke hefboom om kinderen met een handicap maximaal de mogelijkheid te geven om in het regulier onderwijs les te volgen. Werk de wachtlijsten voor het aanvragen van een PAB dan ook weg. Benut tegelijkertijd ook de mogelijkheden die de **digitalisering van het onderwijs** kan bieden voor kinderen en jongeren die niet elke dag fysiek aanwezig kunnen zijn in de klas (omwille van een handicap, ziekte...) maximaal. Zo kan digitalisering bijvoorbeeld worden ingezet voor individuele leertrajecten en hybride vormen van onderwijs. Het doel moet hierbij steeds zijn dat onderwijs inclusiever wordt.
- Geef **mentaal welzijn** en **zelfzorg** een prominentere plaats in het onderwijs door ze op te nemen in de **eindtermen** van het basis- en secundair onderwijs.
- Investeer in meer en beter toegankelijke en kwaliteitsvolle **geestelijke gezondheidszorg**, met inbegrip van gratis en laagdrempelige psychologische eerstelijnszorg voor minderjarigen. Creëer de mogelijkheid om in geval van crisis de geestelijke gezondheidszorg snel op te schalen om een antwoord te bieden op bijkomende noden.
- Investeer in kind- en jeugdvriendelijke **openbare ruimte** en **verkeersveiligheid** voor zwakke weggebruikers.
- Garandeer het recht op **vrije tijd**, in het bijzonder voor kinderen in kwetsbare situaties. Zet in op individuele begeleidingstrajecten zodat zij beter de weg vinden naar het reguliere georganiseerde vrijetijdsaanbod.

SITUERING

De coronacrisis die in 2020 uitbrak, had ook in 2021 een grote impact op het dagelijks leven van kinderen en jongeren. De opgelegde maatregelen om het coronavirus in te dijken, waaronder beperkingen op sociaal contact, vrijetijdsbesteding en onderwijs, zetten hun ontwikkelingskansen en mentaal welzijn zwaar onder druk. Hoewel het jaar 2021 het begin van de vaccinatiecampagne inluidde, bracht dit niet meteen soelaas voor kinderen en jongeren. Zij stonden immers als laatsten in de vaccinatierij. Hun rechten stonden dus ook in 2021 nog steeds onder druk. Jammer genoeg werd het perspectief van kinderen en jongeren onvoldoende in overweging genomen bij het uitwerken van maatregelen. Zij die zich voor het uitbreken van de coronapandemie al in een kwetsbare situatie bevonden, werden disproportioneel hard getroffen.

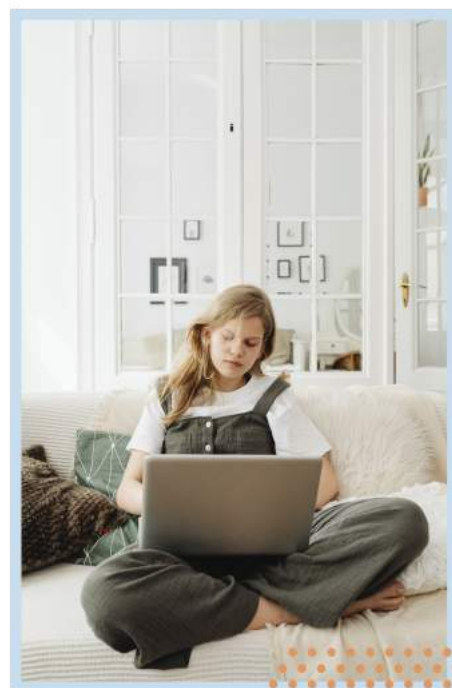
In dit standpunt gaat de Kinderrechtencoalitie in op enkele fundamentele kinderrechten die in 2021 onder druk stonden als gevolg van de coronacrisis.

DE IMPACT VAN CORONA OP KINDERRECHTEN IN 2021

Recht op participatie en informatie (IVRK Art. 12 & 17)

“
Als niemand ooit weet wat
er mis is, of we kunnen nooit
onze mening geven, zullen
ze nooit weten wat we nodig
hebben.
..... ”

Kinderen hebben het recht op participatie. Zij hebben het recht hun mening vrij te uiten in alle aangelegenheden die hen aanbelangen.(1) Het recht op participatie is sterk verbonden met het recht op toegang tot informatie. Dit houdt in dat kinderen en jongeren toegankelijke, duidelijke en betrouwbare informatie moeten krijgen over zaken die voor hen van belang zijn.(2)

Het belang van het recht op participatie en informatie, en de wisselwerking tussen beide, werd in de context van de coronacrisis erg duidelijk. De veelheid aan maatregelen en de complexiteit van de besluitvorming hierrond, maakte het voor kinderen en jongeren moeilijk om alle informatie te verwerken en te begrijpen.(3) Het is nochtans belangrijk dat kinderen en jongeren voldoende geïnformeerd worden, zodat ze hun eigen mening kunnen vormen en dus ook hun recht op participatie in de praktijk kunnen omzetten. Informatie moet worden verspreid via kanalen die zich specifiek richten op kinderen en jongeren, met taalgebruik dat voor hen toegankelijk is. De campagne MAGDANOG?! van WATWAT is daar een mooi voorbeeld van.(4)

Ook in 2021 werd er niet altijd rekening gehouden met het recht op participatie van kinderen en jongeren. Een voorbeeld daarvan is de regeling rond jeugdactiviteiten tijdens de paasvakantie die op de valreep werd aangepast, die zowel kinderen en jongeren en de organisatoren in een lastig parket brachten.(5)

Een enquête die de Vlaamse Scholierenkoepel voorlegde aan leerlingen van het secundair onderwijs, wees uit dat 51% van de respondenten de mening van jongeren niet aan bod zag komen in debatten over de maatregelen in de media. Ook binnen de schoolomgeving zelf was sprake van een gebrek aan participatie. In scholen waar leerlingen meer inspraak kregen, was hun tevredenheid over de inspanning van de scholen groter.(6)

Recht op fysieke en mentale gezondheid (IVRK Art. 24)

Soms weet je dat je hulp nodig hebt,
maar waar ga je heen?

Er moet openlijker over geestelijke gezondheid
worden gesproken, zodat jongeren zich niet alleen
voelen, zodat het geen taboe is en zodat je niet
het gevoel hebt dat je de enige in je omgeving
bent die problemen heeft.

Ik mis dat je niet gewoon en spontaan naar
andere mensen toe kunt stappen, zonder angst.

Elk kind heeft recht op een goede fysieke en mentale gezondheid.(7) De coronamaatregelen zetten dat recht ook in 2021 zwaar onder druk. De vaccinatiecampagne werd dan wel opgestart, maar niet iedereen kon onmiddellijk worden ingeënt. Jongeren kregen pas als laatste de kans om zich te laten vaccineren.(8)

Door het afstandsonderwijs en de sluiting van sportclubs, deden jongeren minder aan sport, wat een negatieve impact had op hun fysieke gezondheid.(9) Anderzijds zorgden het thuiswerk en de sluiting van winkels en horeca voor een afname van verkeer. Hierdoor verbeterde de luchtkwaliteit, gebeurden er minder ongevallen en konden kinderen en jongeren veiliger spelen en elkaar coronaproof ontmoeten in een ruimere publieke ruimte. De nood aan voldoende kind- en jeugdvriendelijke publieke ruimte werd hierdoor in de verf gezet.(10)

De coronacrisis woog ook bijzonder zwaar op het mentaal welzijn van kinderen en jongeren, onder meer door het gebrek aan vrijetijdsbesteding en sociaal contact.(11) Ook de afname van contacten met grootouders en de risico's die zo'n contacten met zich meebrengen, wogen op het welzijn. Hulplijn Awel stelde vast dat ook in 2021 een groot aandeel van hun gesprekken met jongeren betrekking had op corona, en dat thema's als niet goed in je vel zitten en somberheid daarbij vaak aan bod kwamen.(12)

In het voorjaar van 2021 bevroeg het Jeugdonderzoeksplatform (UGent, VUB en KU Leuven), in samenwerking met HoGent, 2449 Vlaamse tieners tussen 10 en 12 jaar over de impact van de coronapandemie. Daaruit bleek dat deze groep minder zelfverzekerd is over hun gezondheid en uiterlijk, vaker verdrietig is, en zich meer zorgen maakt over

onder meer hun materiële situatie of een mogelijke besmetting. 70% van de bevroagde jongeren kon moeilijk nieuwe vrienden maken. Het bezitten van een smartphone was erg belangrijk om contact met bestaande vrienden te onderhouden. Bijna 20% van de bevroagde jongeren had echter geen eigen smartphone.(13)

Een rapport van de corona-expertenraad GEMS toonde aan dat van alle leeftijdsgroepen het mentaal welzijn het meest onder druk stond bij studerende jongeren tussen 16 en 25 jaar.(14) Een groot aantal studenten kampte met eenzaamheid, moeheid, demotivatie en zelfs zelfdodingsgedachten.(15) Hulpverleners zagen het aantal gameverslavingen en eetstoornissen bij kinderen en jongeren toenemen.(16) Psychologen en psychiaters merkten dat steeds meer jongeren bij hen aanklopten, met lange wachtlijsten tot gevolg. Door het uitstellen van “niet-dringende medische zorg” in 2020 moest bovendien een inhaalbeweging worden gemaakt.(17) Onder andere de Hoge Gezondheidsraad(18) en UNICEF(19) riepen dan ook op om dringend meer te investeren in geestelijke gezondheidszorg.

Ondanks de vele alarmerende signalen van experts, hulpverleners en jongeren zelf, hadden jongeren het gevoel dat beleidsmakers zich onvoldoende bewust waren van de impact van de coronamaatregelen op hun mentaal welzijn.(20) Het niet voldoende in acht nemen van hun recht op participatie had dus een negatieve impact op de mogelijkheid om hun recht op mentale gezondheid te verwezenlijken.

Recht op bescherming tegen geweld (IVRK Art. 19 & 34)

“
Door de ruzies tussen mijn jongere broer en mijn
papa is de sfeer niet zo aangenaam thuis.
Hierdoor zit ik veel op mijn eigen kamer en ga ik
weer veel meer gamen. Terwijl ik daar net wat van
‘afgekickt’ was.
..... ”

Kinderen hebben het recht om beschermd te worden tegen fysiek en mentaal geweld,

misbruik en verwaarlozing.(21) Ook dit recht stond onder druk tijdens de coronacrisis. Door het thuisonderwijs en de restricties op fysiek sociaal contact, werden heel wat kinderen en jongeren vaker blootgesteld aan schadelijk internetgebruik zoals grooming en cyberpesten.(22) Bovendien was er sinds het begin van de coronacrisis een toename van het aantal verontrustende opvoedingssituaties.(23) De bevraging van het Jeugdonderzoeksplatform in het voorjaar van 2021 bij 2449 Vlaamse 10- tot 12-jarigen, wees uit dat kinderen thuis meer conflict en zelfs verbaal en fysiek geweld ervaarden. (24) Naar aanleiding van de alarmerende cijfers van 1712, de hulplijn voor huiselijk geweld, besliste Vlaams minister van Justitie in maart 2021 dat alle Vlaamse justitieassistenten een opleiding 'Kindreflex' zullen krijgen om meer aandacht te vestigen op het welzijn van kinderen bij huiselijk geweld.(25)

Recht op familie (IVRK Art. 9)

“
Ik voel me alleen.
Ik mis mijn familie.
..... ”

Kinderen hebben recht op een gezinsleven. Ze mogen niet tegen hun wil gescheiden worden van hun ouders, tenzij dit noodzakelijk is in het belang van het kind. Indien een kind toch gescheiden wordt van één of beide ouders, heeft hij/zij/die het recht om regelmatig rechtstreeks contact te onderhouden met zijn/haar/hun ouder(s).(26)

Kinderen die gescheiden van hun ouders leven, hadden het extra zwaar. Zo werd het

bezoekrecht in de gevangenis sterk ingeperkt en bij momenten zelfs helemaal afgeschaft.(27) Ook voor kinderen die omwille van een handicap of een moeilijke thuissituatie niet thuis wonen, was (fysiek) contact met ouders niet steeds mogelijk. Voor zeer jonge kinderen (van 0 tot 6 jaar) en kinderen met een mentale handicap is dit extra problematisch, aangezien de emotionele band met een ouder in dat geval voornamelijk wordt gevormd door lichamelijk contact. Bovendien is fysiek contact enorm belangrijk voor de ontwikkeling van zulke jonge kinderen en kinderen met een mentale handicap. (28) Daarboven komt nog dat zij niet begrijpen wat er precies aan de hand is wanneer zij het fysieke contact met hun ouders moeten missen of niet thuis kunnen verblijven op de gewoonlijke momenten.(29)

Wat de jeugdvoorzieningen betreft, was er een positieve evolutie in 2021. Het bezoekrecht versoepelde en externe toezichthouders mochten opnieuw binnen. De eerste lockdown zorgde ervoor dat er een digitale omschakeling in gang werd gezet en jongeren meer mogelijkheden krijgen om te videobellen met gezinsleden.(30)

Recht op onderwijs (IVRK Art. 28)

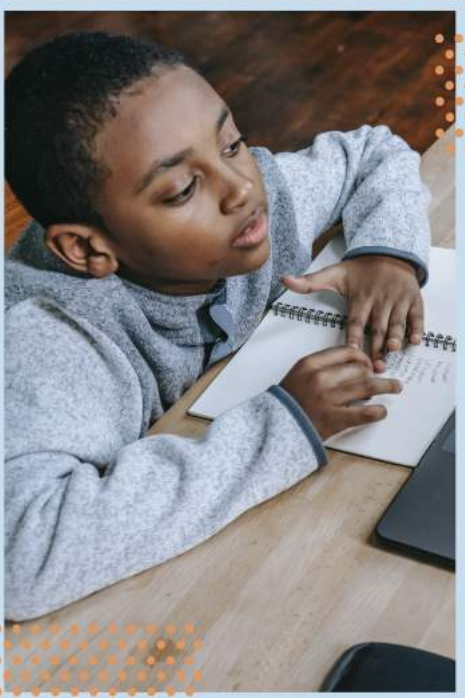
“

Er moet ook minder prestatiedruk zijn, want we willen ons best doen en als we niet slagen, hebben we het gevoel dat we falen.

Kinderen en jongeren hebben mensen nodig die luisteren. Er zouden meer mensen moeten luisteren op school. Het kunnen leraren zijn, maar ook opvoeders of directeuren. Sommige leraren kunnen goed luisteren. Het hangt een beetje van de school af.

”

Elk kind heeft recht op onderwijs.(31) Ook in 2021 werden leerlingen met heel wat coronarestricties geconfronteerd die dat recht onder druk zetten en leerachterstand in de hand werkten.(32)

Hoewel er maximaal werd ingezet op het openhouden van scholen en contactonderwijs, zaten heel wat leerlingen toch nog thuis door de strenge quarantaineregels. Ouders kwamen zo opnieuw in de problemen om opvang voor hun kinderen te regelen. In heel wat gezinnen zorgde dit voor veel stress en onzekerheid.(33)

De schoolsluitingen en het (deeltijds) afstandsonderwijs maakten de reeds bestaande sociale ongelijkheid tussen leerlingen pijnlijk duidelijk. Niet alle kinderen hebben immers toegang tot een laptop en een rustige ruimte om thuis online lessen te volgen, of kunnen op onderwijsondersteuning van een ouder/voogd

rekenen.(34) Meer bemiddelde ouders konden hulp zoeken bij betalende bijlesgevers, wat de ongelijke onderwijskansen nog meer versterkte. Onderzoek van de KULeuven toonde aan dat de leervertraging voor taalvakken die werd opgelopen in 2020, verder toenam in 2021.(35) Scholen hadden moeite om outreachend te werken en verloren soms al het contact met leerlingen die in een kwetsbare situatie opgroeien.(36) Naast kinderen in een kwetsbare situatie hadden ook de sterkste en hoogbegaafde kinderen het lastig, omdat er in 2021 extra aandacht ging naar leerlingen die zwakker presteerden. Door het lerarentekort bleef er onvoldoende tijd over voor de sterkere leerlingen.(37) In veel gemeenten werden zomerscholen ingericht die zowel inzetten op de leerachterstand als op ontwikkelingskansen van leerlingen in kwetsbare situaties. Het verschil in focus en de ongelijke spreiding van die zomerscholen maken echter dat niet alle leerlingen die er nood aan hebben er gebruik van kunnen maken.(38) Bovendien staat het concept van de zomerscholen op gespannen voet met het (gelijke) recht op vrije tijd.(39)

Kwalitatief onderzoek van UNICEF in Belgische scholen maakte duidelijk dat school niet enkel van belang is voor het onderwijzen van kinderen en jongeren, maar ook een cruciale rol speelt in het verwezenlijken van hun recht op mentale gezondheid. (40) Op school leggen kinderen en jongeren immers sociale contacten met leeftijdsgenoten, wat van belang is voor hun mentaal welzijn en sociale ontwikkeling.

Voor kinderen en jongeren in een gewelddadige thuissituatie, is de schoolomgeving een broodnodige veilige haven.(41) De toenemende mentale gezondheidsproblemen bij leerlingen verhoogden de druk op de CLB's, met lange wachtlijsten tot gevolg. (42)

De coronacrisis zorgde dus enerzijds voor heel wat leerachterstand en een grotere kloof tussen leerlingen, en anderzijds voor een sterk verminderd mentaal welzijn van kinderen en jongeren. Om de leerachterstand weg te werken, kende de Vlaamse regering extra middelen toe voor schooljaar 2021-2022. De Vlaamse minister van Onderwijs besloot ook om de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's) financieel extra te ondersteunen. (43) Enkele maanden later kondigde de Vlaamse regering echter een besparing van 112 miljoen euro in het onderwijs aan.(44) Deze beslissing is moeilijk te begrijpen, aangezien de coronacrisis heeft aangetoond dat onderwijs een zeer belangrijke rol speelt in het leven van kinderen en jongeren.(45)

Voor sommige kinderen die omwille van een handicap of ziekte niet steeds fysiek in de

klas aanwezig kunnen zijn (bijvoorbeeld omwille van een handicap of ziekte) had de digitalisering in het onderwijs wel positieve gevolgen, aangezien dit kansen bood voor hen om lessen te volgen ondanks hun persoonlijke restricties. Op dat vlak kunnen lessen worden getrokken om onderwijs inclusiever te maken in het postcoronatijdperk. (46) Daarnaast blijft het recht op redelijke aanpassingen voor kinderen met een handicap van cruciaal belang om hun recht op inclusief onderwijs te verwezenlijken.

Recht op vrije tijd (IVRK Art. 31)

“

Ook ik heb het afgelopen jaar geen echte vrienden gemaakt.

Ik had sowieso al weinig vrienden. Doordat ik nu niet naar de (jeugd)werking kan komen, heb ik bijna geen sociale contacten meer.

Ik verveel me.
Er zijn weinig plekken buiten waar ik even naartoe kan.

”

Elk kind heeft recht op rust en vrije tijd.(47) Ook in 2021 waren er echter heel wat beperkingen op sociale contacten en vrijetijdsbesteding.(48) Uit de bevraging van het Jeugdonderzoeksplatform bij 2449 Vlaamse tieners tussen 10 en 12 jaar, bleek dat deze groep minder tevreden was over hun vrijetijdsbesteding in 2021 dan in 2018.(49) Bovendien werd de nood aan voldoende kind- en jeugdvriendelijke publieke ruimte plots erg duidelijk. Voornamelijk kinderen en jongeren die op een kleine oppervlakte wonen zonder tuin, hadden veel nood aan speelpleintjes en openbare groene plekken.(50) Kinderen die in armoede opgroeien vonden door de coronamaatregelen nog moeilijker de weg naar het georganiseerde vrijetijdsaanbod. Drempelverhogende ingrepen, zoals digitale inschrijvingen en communicatie, zijn in heel wat organisaties permanent van aard geworden. Sociale diensten en armoedeorganisaties waren genoodzaakt hun werkzaamheden in te perken en vrije tijd raakte ondergesneeuwd door andere noden. (51)

Anderzijds had de inperking van niet-essentiële verplaatsingen het positieve effect dat er minder gemotoriseerd verkeer was, waardoor kinderen en jongeren meer publieke ruimte konden innemen en zich daar ook op een veiligere manier konden bewegen.(52)

Om de veiligheid tijdens jeugdactiviteiten te garanderen tijdens de zomervakantie, werd er gewerkt met protocollen, draaiboeken en specifieke noodprocedures.(53) Het relatief lage aantal besmettingen op jeugdkampen toonde aan dat een coronabeleid met respect voor het recht op vrije tijd en recreatie niet enkel noodzakelijk, maar ook mogelijk is.(54)

Recht op bescherming tegen discriminatie (IVRK Art. 2)

Elk kind heeft het recht op bescherming tegen discriminatie.(55) Omdat jongeren als laatste aan de beurt kwamen in de vaccinatiecampagne(56), voelden zij de nadelen van de crisis het langst. Denk maar aan de verplichte PCR-tests die nodig waren om tijdens de zomervakantie naar het buitenland te reizen of grote evenementen bij te wonen. Voor personen die reeds gevaccineerd waren, volstond het om een vaccinatiebewijs te tonen. Kinderen en jongeren kregen dan wel twee gratis PCR-tests, in de praktijk was dit onvoldoende om de zomer door te komen. Wie meer dan één keer aan een jeugdactiviteit wilde deelnemen of op kamp wilde gaan, was al snel heel wat geld kwijt aan PCR-tests. Dit had voornamelijk een grote impact op kinderen en jongeren met een sociaaleconomische kwetsbaarheid. Er werd dan ook opgeroepen om hen meer dan twee gratis tests te geven.(57)

Recht op leeftijdsensitieve aanpak bij contact met politie en justitie (IVRK Art. 40)

“
Ik ben bang om door de politie
aangesproken te worden.
..... ”

Wanneer minderjarigen in aanraking komen met politie en justitie, hebben zij recht op een aanpak die overeenstemt met hun leeftijd. Juridische procedures tegen minderjarigen moeten zoveel mogelijk vermeden worden.(58) Sommige jongeren kwamen in aanraking met politie en justitie door het overtreden van de coronamaatregelen. Die laatsten reageerden soms erg repressief en er werden heel wat boetes uitgeschreven.(59) Tijdens een manifestatie in Brussel werden 86 minderjarigen gearresteerd en werd melding gemaakt van tal van rechtenschendingen vanwege de

politie, waaronder fysiek en verbaal geweld.(60)

De vrijheid van jongeren werd sterk ingeperkt door de coronamaatregelen, net op een moment dat voor deze leeftijdsgroep sociaal contact, experimenteren en persoonlijke ontwikkeling centraal horen te staan. Hoewel jongeren andere behoeften hebben en nog volop in hun ontwikkeling zitten, werd er verwacht dat ze met dezelfde maturiteit als volwassenen omgingen met de coronamaatregelen.(61) Experts en jongerenvertegenwoordigers wezen meermaals op het belang van uitlaatkleppen, sociaal contact en openbare ruimte voor veilige ontmoetingen. Ze riepen op om jongeren niet te stigmatiseren en niet meteen repressief op te treden.(62)

Recht op een toereikende levensstandaard (IVRK Art. 27)

“

Mijn vader is de enige verdiener in ons gezin.
Omdat hij nu technisch werkloos is, maakt dat het
voor ons moeilijker om rond te komen.

”

Elk kind heeft het recht op een levensstandaard die toereikend is voor zijn/haar/hun ontwikkeling. Dit omvat het recht op degelijke voeding, kleding en huisvesting.(63) De coronacrisis woog extra zwaar op kinderen en jongeren in sociaaleconomisch kwetsbare situaties. Armoede en ongelijkheid binnen en tussen landen nam wereldwijd toe.(64) Onderzoek van de Nationale Bank toont aan dat gezinnen met de laagste inkomens het zwaarst zijn getroffen door de coronacrisis.(65) De verplichte opschorting van bepaalde economische activiteiten waarbij geen thuiswerk mogelijk is, zorgde ervoor dat de getroffen gezinnen er financieel op achteruit gingen.(66)

Uit een bevraging van 2449 Vlaamse tieners tussen 10 en 12 jaar in het voorjaar van 2021, bleek dat ongeveer 20% van de respondenten op belangrijke domeinen uit de boot valt. Zo gaf 23% aan dat ze thuis nauwelijks konden studeren. 14% had tijdens de lockdown niet elke dag voldoende te eten. Zulke cijfers komen overeen met vaststellingen uit bestaande armoedemonitoren.(67)

Zowat alle armoedeorganisaties signaleerden een stijging in het aantal hulpvragen. Experts verwachten dat deze situatie nog zal verergeren wanneer de coronacrisis voorbij is en de crisissteun van de overheid wegvalt.(68) UNICEF berekende dat de kinderarmoede in hoge-inkomenslanden nog minstens vijf jaar boven het niveau van voor de coronacrisis zal liggen.(69) Toch besliste de Vlaamse overheid om te besparen op het Groeipakket (de kinderbijslag), een maatregel die de meest kwetsbare gezinnen opnieuw hard zal treffen.(70)

CONCLUSIE

De coronacrisis heeft de rechten van kinderen en jongeren sterk onder druk gezet. De vierde golf die ons land momenteel teistert, brengt opnieuw restricties met zich mee voor de jongste inwoners. Ook na corona zullen de gevolgen van de crisis nog lang voelbaar zijn. Denk maar aan de financiële impact op gezinnen, de leerachterstand en de deuken in het mentaal welzijn van kinderen en jongeren. Uit de coronacrisis kunnen lessen worden getrokken voor een meer kind- en jeugdvriendelijk crisisbeheer in de toekomst. Bovendien heeft de coronacrisis enkele maatschappelijke pijnpunten inzake kinderrechten blootgelegd, zoals de nood aan meer openbare speel- en hangplekken, toegankelijke en betaalbare geestelijke gezondheidszorg, een meer inclusief onderwijssysteem en een structurele aanpak van kinderarmoede.

EINDNOTEN

- (1) Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, Art. 12. Verenigde Naties, 20 november 1989.
- (2) Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, Art. 17. Verenigde Naties, 20 november 1989.
- (3) Michiel Martin, "Nog maar eens nieuwe maatregelen in het onderwijs: "We kunnen moeilijk de kinderen op de grond laten eten."" Het Laatste Nieuws, 23 maart 2021.
- (4) MAGDANOG? - brochure: hoe skip je een coronabesmetting? WATWAT.be.
- (5) "Operatie red het jeugdkamp", Het Nieuwsblad, 23 maart 2021; Een compromis vol ontgoocheling. Vlaamse Jeugdraad, 19 maart 2021; We zijn teleurgesteld en boos. Uit De Marge.
- (6) Hoe blikken leerlingen terug en vooruit na dit schooljaar? Vlaamse Scholierenkoepel, mei 2021.
- (7) Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, Art. 24.1. Verenigde Naties, 20 november 1989.
- (8) Vaccinatie tegen COVID-19. Vlaamse Overheid.
- (9) "Generatie Z(tittend gat)." Het Nieuwsblad, 18 januari 2021.
- (10) Elise Vanhecke, Coronalessen: maak het veiliger voor kinderen in het verkeer. Gezinsbond, 15 oktober 2020.
- (11) Caroline Vrijens, "Waarom krijgt de behoefte van jongeren om stoom af te laten niet meer aandacht?", Knack, 22 januari 2021; "Veel jongeren kampen met een gemis". De Morgen, 19 april 2021; "Jongeren slikten meer antidepressiva". De Morgen, 12 Mei 2021; Valerie Droeve en Klaas Maenhout, "Ik heb dit jaar enkele leerlingen zien uitdoven, de lichtjes in hun ogen verdwenen". De Morgen, 24 juni 2021.
- (12) Cijfers eerste helft 2021 (intern document). Awel, 11 augustus 2021.
- (13) Sarah Vankersschaever, "Corona maakt kinderen zelden ziek, maar wel vaker verdrietig". De Standaard, 1 december 2021; "Dit gaat niet om een toevallig dipje": dit zijn de gevolgen van de corona-maatregelen op onze kinderen." Het Nieuwsblad, 1 december 2021.
- (14) Pieter Gordts en Michiel Martin, "Alle studies bewijzen: jongeren zijn mentaal het hardst getroffen door corona". De Morgen, 10 maart 2021.
- (15) Psychosociale opvang tijdens de COVID-19 pandemie: kinderen & jongeren (advies nr 9662), p. 9-10. Hoge Gezondheidsraad, juli 2021; Pieter Gordts en Femke Van Garderen, "Drie op de vier studenten zijn eenzaam: coronacrisis treft jongeren hard". De Morgen, 22 juni 2021.
- (16) Kristof Bohez en Marc Klifman, "Als er alleen nog games is: hulpverleners zien hoe corona jongeren steeds vaker richting een gameverslaving duwt". Het Nieuwsblad, 8 februari 2021; Veerle Beel, "Een eetstoornis als houvast in onzekere tijden". De Standaard, 17 februari 2021.
- (17) "Jongeren zoeken massaal hulp online". De Standaard, 29 januari 2021; Junior Verbeeke, "Psychologe Virginie helpt jongeren door zware coronaperiode met gratis sessies: "Ze hebben vaak neerslachtige gevoelens"". Het Nieuwsblad, 10 februari 2021; "Mijn dochter wil dood, maar er is nergens plek voor hulp". De Morgen, 22 februari 2021; Michiel Martin, "Psychosociale zorg staat voor inhaaloperatie: tijdens lockdown gingen uitgaven achteruit". De Morgen, 1 maart 2021; "Kindercoach Kathy (45) ziet toename van kinderen en jongeren die ongelukkig zijn: "Er zijn er die levensmoe zijn, dat verontrust mij enorm"". Het Laatste Nieuws, 24 maart 2021.
- (18) Psychosociale opvang tijdens de COVID-19 pandemie: kinderen & jongeren (advies nr 9662), p. 9-10. Hoge Gezondheidsraad, juli 2021.
- (19) "COVID-19: mentale gezondheid en welzijn van kinderen en jongeren in gevaar." UNICEF, 4 maart 2021.
- (20) Verdere verstrengingen zijn geen klappen meer, maar dreunen. Vlaamse Jeugdraad, 18 januari 2021; Hannes Heynderickx, "We waren niet creatief genoeg voor de jongeren". De Standaard, 12 augustus 2021.
- (21) Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, Art. 19.1. Verenigde Naties, 20 november 1989; Zie ook Art. 34 m.b.t. bescherming tegen seksuele exploitatie en seksueel misbruik.
- (22) Kinderen sensibiliseren om veilig om te gaan met het internet is relevanter dan ooit. Child Focus, in samenwerking met de privésector, zet hier dan ook volop op in. Child Focus, 20 oktober 2020.
- (23) Jaarrapport 2020. 1712; Jens Vancaeneghem, "Acht keer vaker onrustwekkend dossier over jongere naar parket". De Standaard, 27 februari 2021; Han Renard, "Eén jaar coronahandhaving: 'Als school en hobby's stoppen, krijg je tikkende tijdbommen'". Knack, 24 maart 2021.
- (24) Sarah Vankersschaever, "Corona maakt kinderen zelden ziek, maar wel vaker verdrietig". De Standaard, 1 december 2021; "Dit gaat niet om een toevallig dipje": dit zijn de gevolgen van de corona-maatregelen op onze kinderen." Het Nieuwsblad, 1 december 2021.
- (25) Pieter Gordts, "Hulpvrij voor huiselijk geweld kreeg nog nooit zo veel oproepen". De Morgen, 9 maart 2021.
- (26) Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, Art. 9. Verenigde Naties, 20 november 1989.
- (27) "Opnieuw beperkte vorm van bezoek in de gevangenissen". De Standaard, 6 december 2020; "Niet knuffelen met je kind, dat is zo zwaar". De Morgen, 20 januari 2021; "Versoepeling bezoekregeling gevangenissen: vakbonden dienen stakingsaanzegging in", Het Laatste Nieuws, 1 februari 2021; "Ook gedetineerden snakken naar versoepelingen: protest in gevangenissen Antwerpen en Turnhout". Het Nieuwsblad, 3 juni 2021. Gevangenissen – bezoek. Federale Overheidsdienst Justitie, geraadpleegd op 4 augustus 2021.
- (28) Impact 2020: extra aandacht voor de allerjongste kinderen. SOS Kinderdorpen.
- (29) Schriftelijke input van lidorganisatie Gezinsbond, 16 november 2021.
- (30) Jaarverslag Commissie van Toezicht voor jeugdinstanties 2020. Open venster op de gesloten en besloten jeugdinstanties. Commissie van Toezicht voor jeugdinstanties, 31 maart 2021; "Extra belminuten en minder spanningen, dankzij de pandemie". De Morgen, 31 maart 2021.
- (31) Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, Art. 28. Verenigde Naties, 20 november 1989.
- (32) Update corona: lessen geschorst in lager en secundair. Onderwijs Vlaanderen, 24 maart 2021; Update corona: heropstart na de paasvakantie. Onderwijs Vlaanderen, 12 april 2021; Update corona: 2de en 3de graad SO mag voltijds naar school - binnenlandse meerdaagse uitstappen in juni. Onderwijs Vlaanderen, 28 april 2021; Mondmaskerplicht in het vijfde en zesde leerjaar: hoe lang nog? Kinderrechtencommissariaat, 12 mei 2021; "Coronavirus - "Leervertraging wegwerken vereist inspanning op lange termijn."" Knack, 25 februari 2021; Jef Poppelmonde, "Zwakste leerlingen spartelden het best corona door". De Standaard, 20 oktober 2021.
- (33) Frank Segers, "Minister Weyts vraagt om quarantaineregels in het onderwijs te herbekijken". VRT NWS, 13 september 2021; Luc Beernaert, "Onderwijsveld wil af van test- en quarantainebeleid: "We gaan kinderen toch niet opsluiten opdat hun ouders naar de kermis kunnen gaan?"" Het Laatste Nieuws, 25 oktober 2021; Gezinsflexibiliteit tijdens coronathuiswerk. Gezinsbond, mei 2020; Lutgard Vrints, Respijtdagen in de kinderopvang: We willen geen 'bestellen is betalen' meer! Gezinsbond, 8 juni 2021.
- (34) José C. Sánchez de la Vega, "Covid-19 laat ons een armere en ongelijkere wereld na: wat moeten we daartegen doen?"" De Morgen, 27 juli 2021; Hilde Timmermans, Balans van een tweede coronaschooljaar. Gezinsbond, 2 augustus 2021; Ann Peuteman, "Leerkrachten middelbare scholen waarschuwen: "Dit mag écht geen verloren schooljaar worden."" Knack, 27 januari 2021; Geert Neyt, "Leerlingen én leerkrachten dreigen eronderdoor te gaan in Gent." De Standaard, 27 januari 2021; Klaas Maenhout, "s Nachts leveren mijn leerlingen pakjes, overdag liggen ze in de les te slapen." De Standaard, 22 juni 2021; Karin Vanheusden, "Borgerhoutse kinderen in armoede krijgen digitale les: "Laptops mogen mee naar huis"". Het Nieuwsblad, 6 januari 2021.
- (35) Jens Vancaeneghem, "Onderwijs is de hoogbegaafden vergeten tijdens corona: "Ze zegt soms dat ze naar school gaat om te slapen"". Het Nieuwsblad, 22 oktober 2021; Jef Poppelmonde, "Zwakste leerlingen spartelden het best corona door". De Standaard, 20 oktober 2021.
- (36) Schriftelijke input van lidorganisatie Home-Start Vlaanderen, 16 november 2021.
- (37) Jens Vancaeneghem, "Onderwijs is de hoogbegaafden vergeten tijdens corona: "Ze zegt soms dat ze naar school gaat om te slapen"". Het Nieuwsblad, 22 oktober 2021; Jef Poppelmonde, "Zwakste leerlingen spartelden het best corona door". De Standaard, 20 oktober 2021.

- (38) "Al meer dan elfduizend inschrijvingen in zomerscholen". De Standaard, 27 juni 2021.
- (39) Standpunt zomerscholen: zoek het juiste evenwicht tussen vrije tijd en leren. Vlaamse Jeugdraad en Bataljong, 8 maart 2021.
- (40) Zin in school. UNICEF, augustus 2021.
- (41) Heropen de scholen voltijds voor alle leerlingen. Kinderrechtencommissariaat, 23 april 2021.
- (42) Klaas Maenhout, "Er moet nú hulp komen of er gebeuren ongelukken, dit weekend". De Standaard, 6 maart 2021.
- (43) "Honderden extra leerkrachten tegen leerachterstand". De Standaard, 12 mei 2021.
- (44) Rik Arnoudt, "Vlaamse regering stuurt bij: minder registratierechten, besparen op kinderbijslag en meer geld voor kinderopvang". VRT NWS, 27 september 2021; Ann De Boeck, "112 miljoen euro: waarop wordt bespaard in het onderwijs? En wat zijn de reacties? 'Dit treft ons hoe dan ook'". De Morgen, 14 oktober 2021.
- (45) Zin in school. UNICEF, augustus 2021.
- (46) Gesprek met Seline Somers, medewerker van GRIP vzw, 13 oktober 2021.
- (47) Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, Art. 31.1. Verenigde Naties, 20 november 1989.
- (48) "Regeringen doen kinderen kiezen tussen hobby's". De Standaard, 27 januari 2021.
- (49) Sarah Vankersschaever, "Corona maakt kinderen zelden ziek, maar wel vaker verdrietig". De Standaard, 1 december 2021; "Dit gaat niet om een toevallig dipje": dit zijn de gevolgen van de corona-maatregelen op onze kinderen." Het Nieuwsblad, 1 december 2021.
- (50) Coronalessen: meer publieke én groene ruimte voor kinderen graag! Gezinsbond, 10 oktober 2020; Elise Vanhecke, Coronalessen: maak het veiliger voor kinderen in het verkeer. Gezinsbond, 15 september 2021.
- (51) Schriftelijke bevraging van lidorganisatie Sportpret vzw, 4 november 2021.
- (52) Coronalessen: meer publieke én groene ruimte voor kinderen graag! Gezinsbond, 10 oktober 2020; Elise Vanhecke, Coronalessen: maak het veiliger voor kinderen in het verkeer. Gezinsbond, 15 september 2021.
- (53) Jeugdwerkzomer. De Ambrassade.
- (54) "Amper coronabesmettingen vastgesteld tijdens jeugdactiviteiten zomervakantie". Het Nieuwsblad, 31 augustus 2021.
- (55) Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, Art. 2.1. Verenigde Naties, 20 november 1989.
- (56) Vaccinatie tegen COVID-19. Vlaamse Overheid.
- (57) Gaat het rijk der vrijheid voor iedereen gelijk open? Vlaamse Jeugdraad, 18 juni 2021; "Unia wil dat jongeren meer gratis PCR-testen krijgen om zomer door te komen: 'Anders dreigt evenement als Pukkelpop iets voor de rijken te worden.'" Het Laatste Nieuws, 15 juli 2021; Hannelore Gheldof, "Opinie: Geef die verloren gratis coronatesten aan de jongeren, want na deze zomer is de jeugd platzak." VRT NWS, 3 augustus 2021; "Hoge Gezondheidsraad wil gratis PCR-tests voor jongeren". De Standaard, 11 augustus 2021.
- (58) Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, Art. 40.1 en 40.3.b. Verenigde Naties, 20 november 1989; General Comment 24: Children's rights in juvenile justice (CRC/C/GC/24), para. 12. VN-Comité voor de Rechten van het Kind, oktober 2019.
- (59) VRT NWS, 24 maart 2021; "Samen wat chillen? Recht naar de cel. Is dat nog in proportie?" De Morgen, 17 februari 2021; Sibren Dejaegher, "Opnieuw studenten aan het feesten op Sint-Pietersplein, twintig man beboet: 'Eerst toelating, dan boete.'" Het Laatste Nieuws, 18 februari 2021; "Honderden studenten feesten op het Gentse Sint-Pietersplein: 'Zulke taferelen tonen aan dat avondklok zeer nuttig blijft'". De Morgen, 24 februari 2021; Kristel Smout, "Stadspark Leuven en Sint-Pietersplein Gent afgesloten wegens te veel volk: 'Het leek een festivalweide'". VRT NWS, 24 februari 2021; Wim De Maeseneer, "Onrust in Gent na ontruiming Sint-Pietersplein, 2 jongeren opgepakt. Burgemeester De Clercq: 'Dit maakt mij boos'"; Farid El Mabrouk, "Al 200.000 coronaboetes uitgeschreven en de helft ervan is voor jongeren." Het Nieuwsblad, 4 februari 2021.
- (60) Advies betreffende de rechten van kinderen en jongeren in relatie met de politie. Adviesorgaan van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (NCRK), 28 juni 2021.
- (61) Caroline Vrijens, "Waarom krijgt de behoefte van jongeren om stoom af te laten niet meer aandacht?", Knack, 22 januari 2021.
- (62) Dennis van den Buijs, "Kinderrechtencommissaris verbaasd over aanpak minderjarigen na lockdownfeest: 'Hun ouders waren op de hoogte.'" VRT NWS, 15 februari 2021; Koen Baumers, "Dit is echt een basisbehoefte voor jongeren": experts tonen begrip na drukte in Gent en Leuven". Het Nieuwsblad, 26 februari 2021; Han Renard, "Eén jaar coronahandhaving: 'Als school en hobby's stoppen, krijg je tikkende tijdbommen.'" Knack, 23 maart 2021.
- (63) Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, Art. 27. Verenigde Naties, 20 november 1989.
- (64) José C. Sánchez de la Vega, "Covid-19 laat ons een armere en ongelijkere wereld na: wat moeten we daartegen doen?" De Morgen, 27 juli 2021.
- (65) Ruben Mooijman, "Covid trof zwaksten financieel het hardst". De Standaard, 19 november 2021.
- (66) "Armoede bij kinderen: nog een virus dat zich verspreidt". De Morgen, 9 maart 2021.
- (67) Sarah Vankersschaever, "Corona maakt kinderen zelden ziek, maar wel vaker verdrietig". De Standaard, 1 december 2021; "Dit gaat niet om een toevallig dipje": dit zijn de gevolgen van de corona-maatregelen op onze kinderen." Het Nieuwsblad, 1 december 2021.
- (68) "Armoede bij kinderen: nog een virus dat zich verspreidt". De Morgen, 9 maart 2021. "Armoedeverenigingen kregen veel meer hulpvragen in 2020". Knack, 14 januari 2021.
- (69) "Kinderarmoede in hoge-inkomenslanden zal nog minstens 5 jaar boven het niveau van voor covid-19 liggen". UNICEF, 11 december 2020.
- (70) Lonne Van Erp, "Kinderbijslag stijgt minder snel, Gezinsbond teleurgesteld: 'Groeipakket steeds meer krimppakket'". VRT NWS, 27 september 2021.

KINDERRECHTENCOALITIE VLAANDEREN

De Kinderrechtencoalitie bundelt de krachten van 29 middenveldorganisaties rond het thema kinderrechten. Door deze NGO's samen te brengen voor overleg, informatie-uitwisseling en gezamenlijke actie creëren we een forum en een netwerk.

Als netwerk kunnen we samen naar buiten treden, wat de impact van de acties van het middenveld verhoogt. Dat komt op zijn beurt de emancipatie van kinderen ten goede.

De Kinderrechtencoalitie ziet toe op de naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag in België door:

- Informatie en expertise rond kinderrechten samen te brengen en te verspreiden.
- Kinderrechten actief te promoten en bekend te maken.
- Te rapporteren aan het Kinderrechtencomité in Genève.

